

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Elnök Asszony, Elnök Úr, Kedves Vendégeink!

Először Elnök Asszony, Önnek szeretnék köszönetet mondani, mert kiváló időzítés és tiszteletreméltó kezdeményezés, hogy a kitelepítés 60. évfordulóján itt, ilyen körben, ilyen konferencián találkozhatunk. Egyedüli az alkalom, hiszen a rendszerváltás óta első alkalommal rendezünk ilyen magas rangú részvétellel e tárgykörben konferenciát. Külön köszönet német vendégeinknek, Elnök Úrnak, hogy jelenlétükkel növelik nemcsak a rangját a konferenciának, hanem idevonják a hazai társadalmi és nemzetközi figyelmet is.

Mindannyiunk számára nyilvánvaló, hogy a magyarországi németek kiűzetésének alapvető tanulsága, hogy a népek, nemzetek kollektív bűnösségének gondolatát végérvényesen a történelem süllyesztőjébe kell tennünk. És nemcsak azért, mert mindaz, ami megtörtént, emberi, drámai következményekkel járt – miközben a második világháború után Kelet-Európából tizennégy millió népi németet kitelepítettek, útközben pedig két millióan meghaltak – nos, nemcsak ezért, bár ez a dráma önmagában is figyelemre méltó, hanem azért, mert megálmodott új világunk éppen a szuverén emberről szól. Egy új, európai keretben, az egyesült Németország által is egyesült Európában olyan világról szól, amelyben a jelenlévő Konrád Györgyöt idézve, aki Frankfurtban mondta egyik beszédében: „az embernek alapvető joga ott élni, ahol otthon van”. Jogunk a helyhez, ahol születünk, és ahol élünk – fundamentális és sérthetetlen. Hogy közös törekvésünk, ami ma magyarokat és németeket összeköt, amelyben Elnök Úr és Elnök Asszony személyes törekvései és kezdeményezései újabb építőköveket jelentenek, erről a világról szólnak.

Ma Magyarországon a svábok, a hazai németek megkérdőjelezhetetlenül a magyar közösség részei. S mint ilyenek, senki által nincsenek megkülönböztetve, noha nekik maguknak szabadságukban áll németnek lenni vagy kettős nemzettudattal is rendelkezhetnek. És ez így természetes. Most Magyarországon sok dologban már más a mérce, s el kell mondjam, hogy szíven ütött, amikor az elüldözött németek szövetségének elnöknője a rendezvényünket megelőző ünnepi pillanatokban azt mondta, hogy a konferencia egyfajta elégtétel is, de kérem, fogadják el, hadd erősítsem meg én is, hogy igen, ez valóban elégtétel a kitelepített németeknek. S a német kisebbségnek Magyarországon, és elégtétel mindnyájunknak, magyaroknak is, mert hiszen már mások vagyunk, másképp gondolkodunk a világról,

Meine sehr geehrten Damen und Herren! Sehr verehrte Frau Parlamentspräsidentin, sehr geehrter Herr Bundestagspräsident, liebe Gäste!

Als Erstes möchte ich Ihnen Frau Präsidentin gratulieren und danken, da ich es ausgezeichnet terminiert und gleichzeitig ehrenhaft finde, dass wir zum 60. Jahr der Vertreibung in diesem Kreise und uns anlässlich einer dermaßen hochkarätigen Konferenz treffen können. Es handelt sich um eine einmalige Gelegenheit, denn es ist das erste Mal seit der politischen Wende, dass wir mit dieser Thematik eine Konferenz unter solch einer Teilnahme veranstalten können. Danken möchte ich besonders unseren hohen deutschen Gästen, allen voran Herrn Präsidenten, dafür, dass sie mit ihrer Teilnahme nicht einfach den Rang unserer Konferenz erhöhen, sondern den Blick der ungarischen und internationalen Öffentlichkeit auf uns ziehen.

Es ist für uns alle offensichtlich, dass die grundsätzliche Lehre aus der Vertreibung der Ungarndeutschen darin liegt, dass wir den Gedanken der kollektiven Schuld von ganzen Völkern und Nationen endgültig in den Keller der Geschichte verbannen sollten. Und zwar nicht einfach nur deswegen, weil all das, was geschehen war, menschliche Tragödien, dramatische Veränderungen zur Folge hatte – währenddessen nach dem Zweiten Weltkrieg aus Ost-Europa 14 Millionen Volksdeutsche vertrieben wurden, von denen unterwegs 2 Millionen den Tod fanden – also nicht nur deswegen, obwohl dieses Drama alleine warnend genug ist, sondern weil es in unserer erträumten neuen Welt gerade der souveräne Mensch im Mittelpunkt steht. Es geht in einem neuen europäischen Rahmen, in einem auch durch das vereinte Deutschland vereinten Europa um eine neue Welt, über die der hier anwesende György Konrád in Frankfurt in einer seiner Rede folgendes sagte: „Es ist das grundlegende Recht des Menschen, dort leben zu können, wo er zu Hause ist“. Wir haben ein Recht zu dem Ort, wo wir geboren wurden und wo wir leben – dieses Recht ist von fundamentaler Bedeutung und unverletzlich. Unsere gemeinsamen Bestrebungen, die uns Deutsche und Ungarn verbinden, und bei denen die persönlichen Initiativen von Frau Präsidentin und Herrn Präsidenten neue Bausteine bedeuten, berichten alle über diese neue Welt.

Es steht außer Frage, dass die Schwaben, die Ungarndeutschen heute in Ungarn Teil der ungarischen Gemeinschaft sind. Als solche sind sie durch niemanden diskriminiert, und sie selber haben die Freiheit, Deutsche sein zu dürfen oder über eine doppelte Identität zu verfügen. Und es ist gut so. Es gibt in Ungarn heute in vielen Belangen andere Maßstäbe, und ich muss Ihnen sagen, es traf mich ins Herz, als die Präsidentin des Bundes der Vertriebenen in den feierlichen Minuten vor der Veranstaltung feststellte, dass diese Konferenz ihnen eine gewaltige Genugtuung bedeutet. Lassen Sie mich bitte das unterstreichen, dies ist wahrlich eine Genugtuung für die vertriebenen Deutschen. Und für die deutsche Minderheit in Ungarn und für uns alle eine Genugtuung, denn wir denken anders über die Welt und Gott sei Dank sind wir in der Lage, über diese Welt gemeinsam anders zu denken.

és hál' Istennek közösen gondolkodhatunk másképp erről a világról.

A kitelepítések alapja egy nacionalista eredetű előítélet, egy szörnyű gondolat, amelyik azt mondja, hogy a németek és a faszizmus azonos. Amely nyilván az egész német antifaszista hagyományt, a német humanista kultúra örökségét, Thomas Mann és Bertolt Brecht demokratikus örökségét meggyalázza. Számunkra, magyarok számára tanulság – a zsidó magyarok vagy a szlovákiai magyarok sorsán keresztül is – hogy a nemzeti, etnikai, vallási kirekesztés valójában hová is vezet: mindig drámákhoz vezet, diktatúrán keresztül drámákhoz, és aki ezt hallgatólagosan eltűri, az cin-kossá válik, az vesztese lesz, de mindenképpen felelőse annak, ami történik. Mi is tehát a teendő? Először nyilvánvaló módon a múlt kimondása és feldolgozása. A múlttal való szembenézés egyébként tipikusan német találmány, amennyire én tudom. Az eredeti német szó: Vergangenheitsbewältigung, szó szerint alig fordítható le. Valami olyasmit jelent, hogy a múlton úrrá lenni, felülkerekedni rajta, közösen feldolgozni, megoldani. Tehát a mi feladataink: először is Vergangenheitsbewältigung. Azután pedig az emlékezés kultúrájának, ápolásának megteremtése, ezt hívjuk Erinnerungskultur-nak. Ennek segítségével végül nem felejtkezhetünk meg róla: im Bewusstsein halten. Szóval ez a három feladatunk van: Vergangenheitsbewältigung, Erinnerungskultur, im Bewusstsein halten.

Köszönöm a figyelmüket!

Die Grundlage der Vertreibungen ist ein nationalistischer Vorurteil, ein hässlicher Gedanke, der aussagt: die Deutschen und der Faschismus sind ein und dasselbe. Ein Gedanke, der freilich die gesamte deutsche antifaschistische Tradition, das Erbe der deutschen humanistischen Kultur und das demokratische Erbe von Thomas Mann und Bertolt Brecht schändet. Für uns Ungarn ist daraus die Lehre – durch das Schicksal unserer jüdischen Mitbürger oder auch durch das Schicksal der Ungarn in der Slowakei –, dass die nationale, ethnische, religiöse Ausgrenzung immer zu Dramen führt, und zwar zu Dramen durch Diktaturen, und diejenigen, die dies stillschweigend dulden, die werden zu Mitschuldigen und zu Verlierern der Geschehnisse, aber sie werden dafür auf jeden Fall verantwortlich sein. Was ist also zu tun? Vorerst muss selbstverständlich die Vergangenheit ausgesprochen und verarbeitet werden. Die Konfrontation mit der Vergangenheit ist übrigens, soviel ich weiß, eine typisch deutsche Erfindung. Das ursprüngliche deutsche Wort heißt Vergangenheitsbewältigung, das man wortwörtlich kaum ins Ungarische übersetzen könnte. Die Bedeutung ist ungefähr soviel, wie „die Vergangenheit besiegen, gemeinsam aufarbeiten, lösen“. Demnach sind unsere Aufgaben: erstens Vergangenheitsbewältigung. Dann die Schaffung der Handhabung und Pflege der Erinnerung, das nennen wir Erinnerungskultur. Und mit der Hilfe dieser sollten wir nicht vergessen, all dies im Bewusstsein zu halten. Wir haben also diese drei Aufgaben: Vergangenheitsbewältigung, Erinnerungskultur, im Bewusstsein halten.

Ich bedanke mich für Ihre Aufmerksamkeit!

A konferencia hallgatósága, előtérben Glatz Ferenc, Kaltenbach Jenő és Tóth Ágnes